

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2020

ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΜΠΑΚΟΥ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ ΚΑΙ ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ- ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ

ΜΠΑΚΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2021

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΡΕΒΕΖΑΝΟΣ

ΓΕΝ. ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΟΕΥ Β΄

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	Σελίδα
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ</u>	1
1. Γεωγραφία	1
2. Πολιτικό Σύστημα	1
3. Διοικητική οργάνωση	2
4. Λοιπά στοιχεία	2
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ</u>	3
1. Βασικοί οικονομικοί δείκτες	3
2. Επισκόπηση οικονομικής κατάστασης	4
3. Δομή οικονομίας	6
3.1 Βιομηχανικός τομέας	6
3.2 Γεωργία	9
3.3 Υπηρεσίες	10
3.4 Υποδομές	10
3.5 Τραπεζικό σύστημα	13
4. Εξωτερικές εμπορικές συναλλαγές	15
4.1 Αζερικές εξαγωγές	16
4.2 Αζερικές εισαγωγές	18
5. Επενδυτικό Περιβάλλον	20
5.1 Άμεσες Ξένες Επενδύσεις	20
5.2 Επενδυτικό περιβάλλον	21
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ- ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ</u>	22
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ: ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ</u>	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Το Αζερμπαϊτζάν συγκαταλέγεται ανάμεσα στις τρεις χώρες του Νότιου Καυκάσου και εκτείνεται κατά μήκος της δυτικής ακτής της Κασπίας Θάλασσας. Η χώρα έχει έκταση 86,6 χιλ. τετραγωνικών χιλιομέτρων (12% δάση, 4,5% υδάτινες επιφάνειες, 55% αγροτικές καλλιέργειες και 28,5% άλλες επιφάνειες). Μεγάλο μέρος της Κασπίας Θάλασσας ανήκει στο Αζερμπαϊτζάν. Η χώρα τοποθετείται στο γεωγραφικό μήκος 44' και 52' ανατολικά και 38' και 42' βόρεια ενώ η πρωτεύουσα Μπακού βρίσκεται στον 40^ο παράλληλο.

Το Αζερμπαϊτζάν συνορεύει νότια με το Ιράν (765 χλμ συνοριακή γραμμή), βόρεια με τη Ρωσία (390 χλμ), βορειοδυτικά με τη Γεωργία (480 χλμ) και δυτικά με την Αρμενία (1.007 χλμ) και -μόνον ο θύλακας Ναχitseβάν- με την Τουρκία (10 χλμ).

Στο Αζερμπαϊτζάν παρατηρούνται 9 από τις 11 υπάρχουσες κλιματικές ζώνες του πλανήτη, έχοντας στο βορά την οροσειρά του Καυκάσου με αλπικό κλίμα, ενδιάμεσα ηπειρωτικές κλιματολογικές συνθήκες, στέπες, ερήμους, εύκρατη ζώνη στα παράλια της Κασπίας και καταλήγοντας στο νότο, όπου επικρατούν υποτροπικές συνθήκες.

2. ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Στη Δημοκρατία του Αζερμπαϊτζάν υφίστανται τρεις μορφές εξουσίας:

- Εκτελεστική, η οποία ασκείται από τον Πρόεδρο κ. Ιλχάμ Αλίγιεφ ο οποίος κυβερνά συνεχώς από το 2003 (το 2018 και μετά από σχετική τροποποίηση του Συντάγματος, ο κ. Αλίγιεφ εξελέγη για τέταρτη συνεχόμενη θητεία, αυτή τη φορά επταετή και επομένως θα παραμείνει ως το 2025).
- Νομοθετική, η οποία ασκείται από το Κοινοβούλιο με 125 βουλευτές
- Δικαστική, η οποία στο υψηλότερο επίπεδο ασκείται από το Ανώτατο Δικαστήριο.

3. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο πληθυσμός της χώρας (περί τα 10,1 εκατ. στα τέλη του 2020) κατανέμεται σε αστικό και αγροτικό πληθυσμό. Οι αστικές περιοχές περιλαμβάνουν τις πόλεις και τους οικισμούς, οι υπόλοιπες θεωρούνται αγροτικές περιοχές. Το Αζερμπαϊτζάν διοικητικά αποτελείται από: 79 πόλεις, 14 περιφέρειες πόλεων, 10 οικονομικές περιοχές, 63 περιφέρειες, 262 οικισμούς, 4.246 αγροτικούς οικισμούς και την αυτόνομη Δημοκρατία του Ναχitseβάν. Πολιτικό, οικονομικό και βιομηχανικό κέντρο της χώρας είναι η πρωτεύουσα Μπακού, με πληθυσμό άνω των 3,5 εκατομμυρίων. Άλλες μεγάλες πόλεις είναι η Ganja, βιομηχανικό και αγροτικό κέντρο στο δυτικό Αζερμπαϊτζάν με 313.000 κατοίκους, το Sumgayit με 265.000 κατοίκους, το δεύτερο μεγαλύτερο βιομηχανικό κέντρο της χώρας, μετά το Μπακού, με έμφαση στην μεταλλουργία, χημική βιομηχανία και στα πετρελαιοειδή, και το Lankaran με 240.000 κατοίκους, αγροτικό κέντρο στο νότο της χώρας.

Το ποσοστό του αστικού πληθυσμού είναι περίπου 54% επί του συνολικού πληθυσμού και του αγροτικού 46%. Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός αυξήθηκε σημαντικά τα τελευταία έτη: από 4.380.000 στο τέλος του 2005 έφτασε τα 5.252.000 στο τέλος του 2020, εκ των οποίων 4.876.000 ήταν απασχολούμενοι και 375.000 άνεργοι.

Εκτός από τους Αζέρους του Αζερμπαϊτζάν, υπάρχει και μεγάλη διασπορά στο Ιράν, όπου υπολογίζεται, ότι ζουν 15 έως 25 εκατομμύρια Αζέροι στο βόρειο τμήμα του με επίκεντρο την Ταυρίδα (Ταμπρίς). Αν και δεν υπάρχουν επιβεβαιωμένα επίσημα στοιχεία, η διασπορά αυτή συμμετέχει και στην οικονομική ζωή του Αζερμπαϊτζάν, επενδύοντας, κυρίως, στην αγορά ακινήτων στο Μπακού.

4. ΛΟΙΠΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η επίσημη γλώσσα του Αζερμπαϊτζάν είναι η αζέρικη, η οποία ανήκει στην οικογένεια των τουρκικών γλωσσών. Στην χώρα ομιλείται επίσης σε σημαντικό βαθμό και η ρωσική γλώσσα, ενώ ελάχιστα διαδεδομένες είναι οι λοιπές διεθνείς γλώσσες. Η επίσημη ώρα της χώρας είναι +3 ώρες Γκρίνουϊτς και οι αζέλικες ηλεκτρονικές διευθύνσεις έχουν την κατάληξη .az. Ο τηλεφωνικός κωδικός διεθνών κλήσεων της χώρας είναι +994 και το επίσημο εθνικό νόμισμα είναι το Μανάτ (AZN).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ

1. ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

	2018	2019	2020
Α.Ε.Π. (δισ. US\$- σε τρέχουσες τιμές)	46,9	48,1	42,6
% Μεταβολή του ΑΕΠ(σταθερές τιμές)	1,4	2,2	-4,3
Κατά κεφαλή Α.Ε.Π. (US\$)	4.780	4.851	4.272
Ανεργία %	5,0	5,0	7,2
Πληθωρισμός %	2,3	2,6	2,8
Εξαγωγές (δισ US\$)	19,5	19,6	13,7
Εισαγωγές (δισ US\$)	11,5	13,6	10,7
Εμπορικό ισοζύγιο (δισ US\$)	+8,0	+6,0	+3,0
ΑΞΕ στην χώρα (εκατ. US\$)	1.403	1.504	507
ΑΞΕ της χώρας στο εξωτερικό (εκατ. US\$)	1.761	2.432	825
Δημοσιονομικό έλλειμμα (% Α.Ε.Π.)	-0,4	-0,3	-2,4
Δημόσιο χρέος (% Α.Ε.Π.)	19,3	18,9	20,1
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (εκατ. US\$)	6.051	4.365	-227,5
Συναλλαγματικά αποθέματα σε εκ. US\$	5.625	6.258	6.369
Μέσος μηνιαίος μισθός σε Μανάτ	544	634	707
Μέση ισοτιμία Μανάτ/ US\$	1,70	1,70	1,70

ΠΗΓΕΣ: Στατιστική Υπηρεσία Αζερμπαϊτζάν, Κεντρική Τράπεζα Αζερμπαϊτζάν,
IMF, World Bank, UNCTAD

2. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Το Αζερμπαϊτζάν δεν είναι πλούσια χώρα, όπως προδιαθέτουν η σχετική επίφαση πλούτου που παρατηρείται στην πρωτεύουσα Μπακού και γεγονότα επικοινωνιακού χαρακτήρα (Eurovision, formula 1 κλπ). Ο διαθέσιμος πλούτος και κατ'επέκταση η καταναλωτική δυνατότητα συγκεντρώνεται στα 40-50.000 μέλη της άρχουσας τάξεως (δηλαδή το 0,5% του πληθυσμού). **Σε ένα καθεστώς ημικρατικής οικονομίας κυριαρχούν μονοπώλια και ολιγοπώλια, με ισχυρές διασυνδέσεις και αλληλεξαρτήσεις από το συγκεντρωτικό πολιτικοοικονομικό σύστημα.** Τα οικονομικά κριτήρια δεν είναι τα μόνα, τα οποία λαμβάνονται υπόψη από τους αποφασίζοντες π.χ. κρατικές εταιρείες τύπου SOCAR- και, τελικά, μόνον οι χώρες με αυξημένο «ειδικό βάρος» και προνομιακές σχέσεις απολαμβάνουν επαρκή οικονομική και εμπορική διείσδυση (market penetration).

Η χώρα διαθέτει σημαντικές πλουτοπαραγωγικές πηγές και κομβική για την ευρύτερη περιοχή γεωγραφική θέση. Υπάρχουν αξιόλογα αποθέματα πετρελαίου, φυσικού αερίου και βωξίτη, ενώ εντατικές είναι οι προσπάθειες τη τελευταία δεκαετία για ανάπτυξη του μη πετρελαϊκού τομέα. Αρχής γενομένης από τη λειτουργία των αγωγών πετρελαίου BTC και αερίου SCP, η χώρα αποτελεί τυπική περίπτωση «κράτους-εισοδηματία» (rentier state). **Τα κράτη-εισοδηματίες στηρίζονται σε μια εξωτερική, ως προς την κυρίως οικονομική δραστηριότητα, πρόσοδο - εξαγωγές υδρογονανθράκων στην περίπτωση του Αζερμπαϊτζάν - εις βάρος όλων των υπόλοιπων κλάδων της οικονομίας.** Επί μία ολόκληρη δεκαετία, ήτοι από το 2005 (έτος ολοκλήρωσης του εξαγωγικού αγωγού πετρελαίου BTC) έως και το 2014, οι ρυθμοί ανάπτυξης της οικονομίας ήσαν από τους υψηλότερους παγκοσμίως. **Από τα τέλη του 2014 έως και το 2016 η χώρα βίωσε, ωστόσο, επιδείνωση όλων των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών οφειλόμενη στη μείωση των πετρελαϊκών τιμών.** Το 2015 υπήρξε μια δύσκολη χρονιά, με δύο υποτιμήσεις του AZN και ασθενική ανάπτυξη 1,1%. Το 2016, κατεγράφη **ύφεση** (αρνητικός ρυθμός ανάπτυξης) -3,1%. Η επάνοδος των διεθνών τιμών του αργού σε αποδεκτά επίπεδα εντός του 2017 είχε ως αποτέλεσμα, να παραμείνει το ΑΕΠ στάσιμο σε σχέση με το 2016, αλλά μόνο λόγω της δραματικής αύξησης των εξαγωγών πετρελαίου κατά 51% (από τα 9,14 δις στα 13,81 δις USD). Επομένως, στην πράξη, η λοιπή οικονομική δραστηριότητα μειώθηκε. Η απαξίωση του εθνικού νομίσματος (AZN) μετά τις δύο δραματικές υποτιμήσεις του 2015, εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό πρόβλημα για τον πληθυσμό, αν και, μετά την άνοιξη του 2017, το AZN σταθεροποιήθηκε έναντι του USD, με ισοτιμία περίπου 1 USD προς 1,70 AZN. Το 2018 το ΑΕΠ της χώρας διαμορφώθηκε σε 80 περίπου δις Μανάτ (46,9 δις USD) σημειώνοντας αύξηση 1,4%, κυρίως λόγω της ανόδου των διεθνών τιμών του αργού (η τιμή του διαμορφώθηκε στην διάρκεια του 2018 σε 71 δολάρια/βαρέλι έναντι αρχικής πρόβλεψης για 45 δολάρια) και της επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής. Το 2019 το ΑΕΠ της χώρας διαμορφώθηκε σε 81,6 περίπου δις Μανάτ (48,1 δις USD) σημειώνοντας αύξηση 2,2%, κυρίως λόγω αύξησης του μη πετρελαϊκού τομέα κατά 3,5%.

Το 2020, σύμφωνα με την αζερική Στατιστική Υπηρεσία, το ΑΕΠ της χώρας, λόγω της πανδημίας κυρίως, διαμορφώθηκε σε 72,4 περίπου δις Μανάτ (42,6 δις USD) σημειώνοντας μείωση κατά 4,3%.

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, το οποίο το 2014 ήταν 7.990 USD (ιστορικό υψηλό), διαμορφώθηκε **το 2020 σε 4.272 USD,** έναντι 4.851 το 2019, 4.780 το 2018 και 4.198 USD το 2017. Γενικότερα πρέπει να σημειωθεί, ότι το Αζερμπαϊτζάν έχει πλέον παύσει -ήδη από το 2015- να είναι χώρα «μεσαίου κατά κεφαλήν εισοδήματος» και βρίσκεται στην κατηγορία των χωρών «χαμηλού κατά κεφαλήν εισοδήματος», σύμφωνα με τα διεθνώς αποδεκτά standards της UNCTAD.

Το 2020 σημειώθηκε μείωση σε όλους σχεδόν τους παραγωγικούς τομείς, με εξαίρεση τον αγροτοδιατροφικό τομέα. Στην διαμόρφωση του ΑΕΠ συμμετείχε κατά 51,1% ο βιομηχανικός τομέας (-5,0%), ο αγροτικός τομέας κατά 11,6% (+ 2,0%) και κατά το υπόλοιπο ο τομέας των υπηρεσιών. **Ο πληθωρισμός** ανήλθε σε 2,8%.

Λίαν σημαντικός παράγοντας διαμόρφωσης του ΑΕΠ την τελευταία δεκαετία, όπως προαναφέρθηκε, υπήρξαν οι άμεσες μεταβιβάσεις εκ μέρους του SOFAZ (State Oil Fund) προς τον κρατικό προϋπολογισμό, ήτοι η μαζική εισροή «πετροδολαρίων» στην οικονομία. Το SOFAZ ιδρύθηκε με νόμο το 1999, άρχισε να λειτουργεί το 2001 και ξεκίνησε τις άμεσες μεταβιβάσεις στον προϋπολογισμό - αρχικά σε πολύ χαμηλά επίπεδα - το 2003. Από μόλις 585 εκ. AZN το 2007 οι μεταβιβάσεις πολύ γρήγορα εκτοξεύθηκαν και ανήλθαν στο ιστορικό υψηλό των 11,35 δις το 2013. Μετά τη σημαντική μείωσή τους κατά την τετραετία 2014-17, το 2018 ήταν εκ νέου χρονιά ανόδου και οι μεταβιβάσεις ανήλθαν σε 11 δις AZN. **Το 2020 οι εν λόγω μεταβιβάσεις ανήλθαν σε 12,2 δις AZN (2019:11,3 δις) και αποτέλεσαν το 50% του συνόλου των κρατικών εσόδων.**

Κατά την τριετία 2012 μέχρι 2014 **ο δείκτης τιμών καταναλωτή** ήταν πολύ χαμηλός στο ρυθμό ανόδου του, όμως οι δύο υποτιμήσεις του AZN το 2015 μετέβαλαν άρδην την κατάσταση. Η χώρα έκτοτε βιώνει το λεγόμενο «*εισαγόμενο πληθωρισμό*», λόγω του ότι πάρα πολλά είδη -ακόμη και πρώτης ανάγκης- εισάγονται. Συμπερασματικά, τη διετία 2016-17 η πάλαι ποτέ κραταιά οικονομία γνώρισε ημέρες στασιμοπληθωρισμού, δηλαδή συνδυασμού ύφεσης και υψηλού πληθωρισμού, για πρώτη φορά μετά από πολλά έτη. **Το 2020 ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε σε 2,8%** σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά, ενώ ανεξάρτητες ανεπίσημες πηγές τον υπολογίζουν σε 6,7%.

Από την 1^η Ιανουαρίου 2006 **το εθνικό νόμισμα του Αζερμπαϊτζάν (AZM)** αντικαταστάθηκε από το Νέο Μανάτ (**AZN**). Η ισοτιμία του εθνικού νομίσματος με το \$ ΗΠΑ διατηρήθηκε «κλειδωμένη» σε σταθερό επίπεδο με μέσο όρο 1 \$ ΗΠΑ= 0,7845 AZN από το 2011 μέχρι και τις αρχές του 2015. Οι δύο υποτιμήσεις του AZN το 2015, όμως, και η συνακόλουθη διολίσθηση διαμόρφωσαν την ισοτιμία, στα μέσα του 2018, στα επίπεδα του **1 \$ ΗΠΑ = 1,70 AZN**. Λογαριασμοί σε συνάλλαγμα όχι μόνο επιτρέπονται, αλλά αποτελούν και τον κανόνα. Για όλα τα

φυσικά πρόσωπα που κατοικούν στη χώρα, ασχέτως υπηκοότητας, υπάρχει ανώτατο ημερήσιο όριο 1.000 \$ στα εμβάσματα προς το εξωτερικό (εξαιρούνται μόνον οι υπάλληλοι διπλωματικών αποστολών) και όχι πάνω από 10.000 \$ μηνιαίως. Η σε *φυσική μορφή* εξαγωγή μεγαλύτερων ποσών -μέχρι το ανώτατο όριο των 50.000 \$- επιτρέπεται μόνο με την προσκόμιση απόδειξης, ότι τα χρήματα αυτά είχαν προηγουμένως εισαχθεί στη χώρα. Απαγορεύεται απολύτως η εξαγωγή, σε φυσική μορφή, συναλλάγματος ύψους άνω των 50.000 \$.

3. ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

3.1 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ο βιομηχανικός τομέας συμμετέχει κατά 41,4% στην διαμόρφωση του ΑΕΠ και κατά 14% στην απασχόληση του εργατικού δυναμικού. Οι κύριοι κλάδοι της βιομηχανίας είναι παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου (35,2% του συνόλου της βιομηχανικής παραγωγής), χαλυβουργία, χημική βιομηχανία και πετρελαιοειδή.

- **Πετρελαϊκός τομέας**

Μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας, το 1991, η ενεργειακή πολιτική του Αζερμπαϊτζάν διαμορφώθηκε με διπτό σκοπό:

α) σε *οικονομικό-εμπορικό επίπεδο*, την αύξηση των εσόδων από την καλύτερη δυνατή εκμετάλλευση των υπεράκτιων κοιτασμάτων, τα οποία, λόγω έλλειψης σύγχρονης τεχνογνωσίας, παρέμεναν σε μεγάλο βαθμό αναξιοποίητα μέχρι τότε **και β)** σε *πολιτικό* επίπεδο, την σύναψη στρατηγικών συμφωνιών και την έμμεση ανάμειξη δυτικών κυβερνήσεων, μέσω των εταιρειών τους, για να δημιουργηθούν ισχυροί δεσμοί αλληλεξάρτησης.

Μείζονα φορέα ενεργειακής πολιτικής αποτελεί ο κρατικός ενεργειακός όμιλος **SOCAR** (State Oil Company of Azerbaijan Republic). Το όραμα του νυν Προέδρου είναι να μετατρέψει σταδιακά τον όμιλο της SOCAR από έναν εθνικό σε **περιφερειακό ενεργειακό όμιλο**. Έτσι, η SOCAR τα τελευταία 10 περίπου χρόνια έχει αναλάβει σειρά αυτόνομων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών όπως λ.χ. την ίδρυση (2007) της Socar Trading στη Γενεύη (μέσω της οποίας η SOCAR εμπορεύεται διεθνώς το πετρέλαιό της και ποσότητες πετρελαίου από άλλες πηγές), την απόκτηση (2008) του μεγαλύτερου πετροχημικού συγκροτήματος της Τουρκίας (PETKIM) στη Σμύρνη, όπου από τον Οκτώβριο του 2018 λειτουργεί το τεράστιο διυλιστήριο Star και του γεωργιανού τερματικού σταθμού Kulevi, καθώς και τη δημιουργία δικτύου σταθμών λιανικής -υπό την επωνυμία SOCAR- στη Γεωργία, την Ουκρανία, την Ελβετία και τη Ρουμανία.

Όχημα για την επίτευξη των στόχων της αζερικής ενεργειακής στρατηγικής είναι η σύναψη των λεγόμενων «Συμφωνιών Καταμερισμού Παραγωγής» (PSA, Production Sharing Agreements), με διεθνείς κοινοπραξίες, στις οποίες την πλειοψηφία κατέχουν ξένες πετρελαϊκές εταιρείες, μολονότι συμμετέχει και η SOCAR. Η πρώτη αλλά και σημαντικότερη τέτοια συμφωνία, γνωστή ως «Συμβόλαιο του Αιώνα», υπεγράφη στις 20.09.1994 με εταιρείες από 6-αργότερα 7- χώρες, οι οποίες συνέπηξαν την κοινοπραξία Azerbaijan International Operating Company (**ΑΙΟC**). Η εν λόγω συμφωνία αφορούσε **το κύριο κοιτάσμα πετρελαίου της χώρας -υπεύθυνο για το 80% της παραγωγής- το Αζέρι-Σιράγκ-Γκιουνασλί (ACG)**. Αυτό είχε ανακαλυφθεί κατά την ύστερη σοβιετική περίοδο, από το 1979 ως το 1988, αλλά, με εξαίρεση το αβαθές τμήμα του Γκιουνασλί (εκμετάλλευσης SOCAR), παρέμενε αναξιοποίητο, ελλείπει know-how και, βεβαίως, κεφαλαίων. Το Σιράγκ ξεκίνησε να παράγει πετρέλαιο το 1997, το Αζέρι το 2005 και το βαθύ Γκιουνασλί το 2008.

Η αρχική PSA για το ACG ήταν 30τους διάρκειας και ως τέτοια θα εξέπνεε το 2024. Στις 14.09.2017, σχεδόν 23 χρόνια μετά την υπογραφή της αρχικής PSA, η SOCAR για λογαριασμό του Αζερμπαϊτζάν και η ΑΙΟC, υπό την ηγεσία της BP, τροποποίησαν και ανανέωσαν την PSA (**Συμφωνία Καταμερισμού Παραγωγής**) του ACG για άλλα 32 έτη, έως τις 31.12.2049 τερματίζοντας μια αβεβαιότητα τεσσάρων ετών συνομιλιών και ανοίγοντας το δρόμο για νέες επενδύσεις στον ενεργειακό κλάδο. Η ανανεωμένη PSA κυρώθηκε από την αζέρικη Βουλή και είναι πλέον νόμος του κράτους, ενώ το Oil Fund (SOFAZ) θα λάβει ως "bonus" από την ΑΙΟC το ποσό των 3,6 δις USD (σε 8 δόσεις). Μετά την τροποποίηση, η μετοχική συμμετοχή της SOCAR στην ΑΙΟC υπερδιπλασιάστηκε και ανήλθε από 11,65% σε 25%. Ως εκ τούτου, τα μερίδια των αλλοδαπών εταιρειών μειώθηκαν αντίστοιχα και έχουν πλέον ως εξής: BP 30,37%, Chevron 9,56%, Inpex Corp. 9,31%, Statoil Hydro 7,27%, ExxonMobil 6,79%, ΤΡΑΟ 5,73%, Itochu Oil 3,65% και ONGC 2,31%. Ο κύριος όγκος της παραγωγής αργού του κοιτάσματος ACG τροφοδοτεί τον κύριο εξαγωγικό αγωγό BTC προς Τσεϋχάν και δευτερευόντως τους δύο μικρούς αγωγούς προς Σούπσα και Νοβοροσίσκ, ενώ μικρή ποσότητα εξάγεται και σιδηροδρομικώς, προς Γεωργία. Ο BTC, σημειωτέον, μεταφέρει πλέον και μη αζερικό αργό (προέλευσης Καζακιστάν και Τουρκμενιστάν).

Το τεράστιο offshore κοιτάσμα φυσικού αερίου Σαχ Ντενιζ ανακαλύφθηκε το 1999, χάρη σε μια PSA που υπεγράφη το 1996 και έχει πλέον ανανεωθεί μέχρι το 2048. Από το 2007 τα 2/3 της παραγωγής από την πρώτη φάση ανάπτυξης (SD1) του κοιτάσματος εξάγονται μέσω του αγωγού Μπακού-Τιφλίδος-Ερζερούμ (BTE). Σημειώνεται, ότι διίστανται οι απόψεις μεταξύ κρατικών και αλλοδαπών αναλυτών, αναφορικά με τα πραγματικά αποθέματα φυσικού αερίου στην χώρα. Εκτιμάται, ότι οι δυνατότητες της χώρας στο Φ/Α είναι ίσως μικρότερες των επισήμως παρουσιαζομένων. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός, ότι, αδυνατώντας να καλύψει την εγχώρια ζήτηση, ήδη από τα τέλη του 2016 το Αζερμπαϊτζάν ξεκίνησε εισαγωγές από το Τουρκμενιστάν (1,1 δις κ.μ. ετησίως), οι οποίες πραγματοποιούνται μέσω Ιράν και δη μέσω των δύο αγωγών Σαλμάς-Ναχτσιβάν

και Ασταρά-Μπακού. Επιπλέον, από τα τέλη Νοεμβρίου 2017, ξεκίνησαν εκ νέου οι αζερικές εισαγωγές Φ/Α και από τη Ρωσία, δηλαδή από την Gazprom (σε ύψος 1,6 δις κ.μ. ετησίως).

Το Αζερμπαϊτζάν υπήρξε η κοιτίδα της παγκόσμιας πετρελαϊκής βιομηχανίας, με την άντληση αργού να χρονολογείται ήδη από το 1847 (ενώ μέχρι το 1901 και την έναρξη παραγωγής στο Τέξας το τσαρικό Αζερμπαϊτζάν παρήγαγε ετησίως το μισό αργό του πλανήτη). Η ποιότητα του παραγόμενου αζέρικου αργού θεωρείται από όλους τους ειδικούς ως εξαιρετική. Πρόκειται για πετρέλαιο ουσιαστικά τύπου Brent, με την επωνυμία «*Azeri Light*». Λόγω ωρίμανσης, ωστόσο, όλων των κύριων κοιτασμάτων, χερσαίων και υπεράκτιων, η αζέρικη παραγωγή αργού βαίνει διαρκώς μειούμενη την τελευταία οκταετία (*υπενθυμίζεται ότι στο ιστορικό υψηλό του 2010 η μέση ημερήσια παραγωγή ήταν 1.025.000 βαρέλια και η συνολική ετήσια παραγωγή ανήλθε σε 50,8 εκατ. τόνους*). Το 2017, η παραγωγή ανήλθε σε 38,7 εκατ. μετρικούς τόνους ή σε 782.000 βαρέλια ημερησίως, μειωμένη σχεδόν 6% σε σχέση με το 2016 και 24% σε σχέση με το 2010.

Το 2020 η παραγωγή αργού μειώθηκε κατά 8% και ανήλθε σε 34,5 εκατ. μετρικούς τόνους έναντι 37,5 το 2019 και 38,8 εκατ. μετρικούς τόνους το 2018. Σχεδόν το 80% αυτής προήλθε από το τριπλό υπερ-κοίτασμα Αζέρι-Σιράγκ-Γκιουνασλί (ACG) εντός της Κασπίας, το οποίο εκμεταλλεύεται η διεθνής κοινοπραξία AIOC στο πλαίσιο της συμφωνίας καταμερισμού παραγωγής του 1994 (γνωστής ως "*Contract of the Century*"). Το Αζερμπαϊτζάν **καταλαμβάνει την 23^η θέση** μεταξύ των πετρελαιοπαραγωγών χωρών παγκοσμίως.

Το 2020 παρήχθησαν επίσης 26,1 δις κ.μ. εμπορεύσιμου φυσικού αερίου (+6,5%), εκ των οποίων το 55% από το κύριο πεδίο SD1/Σαχ Ντενιζ φάση 1. **Η χώρα καταλαμβάνει την 33^η θέση στην παραγωγή φ.α. παγκοσμίως.** Η Β' φάση ανάπτυξης του Σαχ Ντενιζ (SD2), που δρομολογήθηκε ως επενδυτική απόφαση ήδη από το Δεκέμβριο 2013, προχώρησε κανονικά εντός του 2018 και πλέον έχει ολοκληρωθεί σε ποσοστό σχεδόν 99%. Θα αυξήσει, σε βάθος χρόνου, την ετήσια παραγωγή του SD από τα 10 δις στα 26 δις κ.μ. Το πρώτο φ.α. προελεύσεως SD2 άρχισε να παραδίδεται στην Τουρκία μέσω των αγωγών SCPX

(X=expansion) & TANAP εντός του 2018, ενώ άρχισε ήδη να διοχετεύεται, από τα τέλη του 2020, και προς στην Ευρώπη, μέσω του αγωγού TAP.

- **Μη πετρελαϊκοί τομείς**

Η μεταποίηση συμμετέχει με μόλις 5% στην διαμόρφωση του ΑΕΠ. Μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991 επήλθε σχεδόν πλήρης αποβιομηχάνιση του Αζερμπαϊτζάν, αφού η προσοχή των κυβερνήσεων, όπως προαναφέρθηκε, επικεντρώθηκε στον εκσυγχρονισμό και ανάπτυξη του τομέα των υδρογονανθράκων, στον οποίο, έκτοτε, κατέληξαν όλες σχεδόν οι προερχόμενες από το εξωτερικό επενδύσεις.

Η αποβιομηχάνιση οδήγησε στην αύξηση της ανεργίας στην περιφέρεια, με αποτέλεσμα το Μπακού να αποτελεί τόπο έλξης για τους ανέργους (φαινόμενο αστυφιλίας), μεταφέροντας, έτσι, το πρόβλημα και στην πρωτεύουσα. Τα τελευταία χρόνια καταβάλλεται προσπάθεια, με απόφαση του ίδιου του Προέδρου, για την ανάπτυξη και των μη πετρελαιοπαραγωγικών τομέων (οδικός χάρτης της Προεδρίας «Αζερμπαϊτζάν 2020», Ιούνιος 2012), αλλά με πενιχρά αποτελέσματα. Το αρμόδιο Υπουργείο εκπόνησε προς την κατεύθυνση αυτή πενταετές πρόγραμμα, το οποίο είχε σαν στόχο να οδηγήσει στην επαναλειτουργία και εγκατάσταση νέων βιομηχανικών μονάδων, με σκοπό την παραμονή του πληθυσμού στην περιφέρεια και τη μείωση των ανισοτήτων. Η κυβέρνηση του Αζερμπαϊτζάν μέσω του φορέα AZPROMO καλεί ξένους επενδυτές με know-how και κεφάλαια, ιδίως σε τεχνολογικά πάρκα όπως το Σουμγκαϊτ. Η έως τώρα εμπειρία, πάντως, έχει δείξει, ότι η εγκατάσταση μιας επιχείρησης σε ένα τέτοιο τεχνολογικό πάρκο δεν είναι εύκολη υπόθεση.

3.2 ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Η συμμετοχή του τομέα στην διαμόρφωση του ΑΕΠ ανέρχεται σε 5,7% ενώ απασχολεί το 37% του εργατικού δυναμικού.

Οι ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες επιτρέπουν την καλλιέργεια σιτηρών, καλαμποκιού, αμπέλων, πατάτας, ποικίλων φρούτων, εσπεριδοειδών, καρπουζιών, οπωροκηπευτικών, τσαγιού, καπνού, βάμβακος κλπ., καθώς και εκτεταμένη κτηνοτροφία και μελισσοουργία. Η εγχώρια γεωργική παραγωγή δεν καλύπτει, ωστόσο, τις ανάγκες του πληθυσμού και συνεπώς, πραγματοποιούνται εισαγωγές, κυρίως σιτηρών, ρυζιού και ζάχαρης. Στο Αζερμπαϊτζάν υπήρχαν ήδη από την εποχή της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (ΕΣΣΔ) ελαιοκαλλιέργειες, οι οποίες φυτεύτηκαν στις αρχές της δεκαετίας το 50. Σήμερα υπάρχουν 2.800 εκτάρια με ελαιόδεντρα, συγκεντρωμένα κυρίως στην ευρύτερη περιοχή του Μπακού, και καταβάλλονται προσπάθειες για τον εκσυγχρονισμό των ελαιοκαλλιεργειών και τη διάδοση στην εγχώρια αγορά των προϊόντων ελιάς και του ελαιολάδου, τα οποία

συμπεριλαμβάνονται ελάχιστα στις διατροφικές συνήθειες του αζέρικου πληθυσμού.

Η βιομηχανία μεταποίησης αγροτικών προϊόντων, είναι εν πολλοίς απαρχαιωμένη και δεν ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις (με εξαίρεση τους δύο μεγάλους ομίλους *GILAN HOLDING* και *AZERSUN HOLDING*). Απαιτούνται τεράστιες κεφαλαιουχικές επενδύσεις στις νέες τεχνολογίες, που θα εξασφαλίσουν την επεξεργασία και διατήρηση αγροτικών προϊόντων φυτικής και ζωικής προέλευσης υψηλών ποιοτικών προδιαγραφών, έτσι ώστε να εξασφαλισθεί και η δυνατότητα πρόσβασης των προϊόντων αυτών στις ξένες αγορές. Με Προεδρικά Διατάγματα αποφασίσθηκε σε ανώτατο επίπεδο η ανάπτυξη του αγροτικού τομέα της χώρας, ο οποίος τα τελευταία χρόνια υπέστη περαιτέρω υποβάθμιση. Στο πλαίσιο της πολιτικής αυτής αναπτύσσεται τελευταία η καλλιέργεια φρούτων-λαχανικών σε θερμοκήπια, με σκοπό την εξασφάλιση συγκομιδής καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και ανάπτυξη εξαγωγών της παραγωγής, κυρίως στη Ρωσία. Ωστόσο, τα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής δεν είναι ακόμη ορατά και θεωρείται, πώς δεν έχει ακόμη υπάρξει ισχυρή πολιτική βούληση και αντίστοιχη «πίεση» στον εν λόγω τομέα.

Τα τελευταία χρόνια, επίσης, επενδύθηκαν σημαντικά κεφάλαια στην κατασκευή συγχρόνων μονάδων επεξεργασίας ψαριών, εισαγόμενων και ντόπιων, καθώς και παραγωγής χαβιαριού (μέσω του ιδιωτικού μονοπωλίου Caspian Fish Company). Λόγω μικρής διαθέσιμης ποσότητας αλιευμάτων, υπολογίζεται, ότι τα προσεχή χρόνια το χαβιάρι θα παράγεται βασικά από ψάρια ιχθυοτροφείου.

3.3 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Ο τομέας αναπτύσσεται ταχέως τα τελευταία χρόνια και συμμετέχει κατά 52,9% στην διαμόρφωση του ΑΕΠ, ενώ απασχολεί το 49% του εργατικού δυναμικού.

Οι πλέον αναπτυσσόμενοι κλάδοι είναι ο τραπεζικός, οι κατασκευές, η αγορά ακινήτων καθώς και ο τουριστικός κλάδος. Σύμφωνα με την Στατιστική Υπηρεσία του Αζερμπαϊτζάν το 2020 επισκέφθηκαν την χώρα 795.000 τουρίστες, έναντι 3.170.000 το 2019. Η τεράστια αυτή μείωση οφείλεται κατά κύριο λόγο στην εξάπλωση της πανδημίας και στα περιοριστικά μέτρα, που επιβλήθηκαν. Οι ρώσοι τουρίστες εξακολουθούν να καταλαμβάνουν την πρώτη θέση μεταξύ των επισκεπτών της χώρας, ενώ ακολουθούν τουρίστες από την Γεωργία και την Τουρκία.

3.4 ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Ο εκσυγχρονισμός των πεπαλαιωμένων, από την σοβιετική εποχή, υποδομών της χώρας, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο, γέφυρες, λιμάνια, αεροδρόμια, αγωγοί μεταφοράς πετρελαίου και αερίου, αποτελεί προτεραιότητα για την αζερική κυβέρνηση. Η ανάπτυξη σύγχρονων

υποδομών εξυπηρετεί και τον στρατηγικό στόχο της χώρας να καταστεί κόμβος μεταφορών και διακίνησης εμπορευμάτων τόσο στο πλαίσιο του λεγόμενου Δρόμου της Μετάξης όσο και στον υπό σχεδιασμό άξονα Βορρά – Νότου με απόληξη στον Ινδικό Ωκεανό. Τα περισσότερα έσοδα προερχόμενα από την πώληση (εξαγωγή) των υδρογονανθράκων την τελευταία δεκαετία κατέληξαν στην αναβάθμιση υποδομών μέσω ενός εκτεταμένου ΠΔΕ. Κατά τα τελευταία χρόνια αγοράστηκαν νέα πλοία, επιβατικά και εμπορευματικά και δόθηκαν σε λειτουργία δύο νέα διεθνή αεροδρόμια, στο Λανκαράν και στη Ζαγκατάλα. Στους σχεδιασμούς της κυβέρνησης βρίσκονται επίσης τα δίκτυα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, πόσιμου νερού, σταθερής και κινητής τηλεφωνίας, των οποίων η αναβάθμιση αποτελεί σημαντικό βραχυπρόθεσμο στόχο.

- **Οδικό δίκτυο**

Το οδικό δίκτυο της χώρας εκσυγχρονίζεται σταδιακά. Εντός των τελευταίων ετών κατασκευάστηκαν νέες γέφυρες και επισκευάστηκαν τμήματα οδικών αρτηριών, ωστόσο η πλειονότητα των επαρχιακών δρόμων παραμένει σε κακή κατάσταση. Το συνολικό μήκος των αζερικών οδικών αρτηριών είναι 19.000 χλμ., εκ των οποίων το 99% ασφαλτοστρωμένα. Ο αριθμός των ΙΧ και ΔΧ οχημάτων αυξάνεται δραματικά κάθε χρόνο στο Αζερμπαϊτζάν: από μόλις 612.000 το 2005 σε 1.264.542 στο τέλος του 2020, με αποτέλεσμα την επιδείνωση των κυκλοφοριακών προβλημάτων, ιδίως στα μεγάλα αστικά κέντρα.

- **Σιδηροδρομικό δίκτυο**

Επί του παρόντος, το συνολικό μήκος του υφισταμένου σιδηροδρομικού δικτύου της χώρας ανέρχεται σε 2.139 χλμ. Η κυβέρνηση της χώρας επεξεργάστηκε πρόγραμμα αναβάθμισης των σοβιετικής προέλευσης υποδομών της χώρας, το οποίο υλοποιήθηκε κατά την περίοδο 2010-2014 με κόστος 1,2 δις \$. Το πρόγραμμα αφορούσε τον εκσυγχρονισμό του δικτύου και την αναδιάρθρωση της λειτουργίας του Οργανισμού Σιδηροδρόμων (Azerbaijan Railways Closed Joint Stock Company). Στην εκπόνησή αυτού συνεργάστηκαν ειδικοί της Παγκόσμιας Τράπεζας και άλλων διεθνών οργανισμών.

Ως προς τις διεθνείς συνδέσεις, ήδη από τις αρχές του 2007 είχε υπογραφεί η τριμερής συμφωνία μεταξύ Αζερμπαϊτζάν, Γεωργίας και Τουρκίας για τη σύγχρονη σιδηροδρομική γραμμή **BTK** (Μπακού- Τιφλίδα- Καρς), ένα έργο το οποίο -μετά από αλληπάλληλες καθυστερήσεις- εγκαινιάστηκε τελικά τον Οκτώβριο του 2017 με συνολικό μήκος 826 χιλιομέτρων. Τη «μερίδα του λέοντος» (775 εκ. \$) επί της συνολικής χρηματοδότησης του BTK επωμίσθηκε το ίδιο το Αζερμπαϊτζάν, με τα 640 εκ. να προέρχονται από το Κρατικό Ταμείο Υδρογονανθράκων, το SOFAZ (State Oil Fund of Azerbaijan). Αυτή η γραμμή αναμένεται να αυξήσει σημαντικά την εμπορευματική κίνηση από την Ασία προς την Ευρώπη: ο μέγιστος όγκος μεταφοράς εμπορευμάτων κατά μήκος του διαδρόμου BTK προβλέπεται να ανέλθει σταδιακά σε 17 εκατ. τόνους ετησίως (σε αρχικό στάδιο, θα είναι 5 εκατ.) και σε 3 εκατ. επιβάτες ετησίως. Ειδικά για τις μεταφορές επιβατών οι Αζερικοί Σιδηρόδρομοι προμηθεύτηκαν 30 βαγόνια τελευταίας τεχνολογίας -και δη κλινάμαξες- από την ελβετική Stadler και 10 ταχείες μηχανές έλξης από τη

γαλλική Alstom. Γενικά η BTK αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα έργα υποδομής στην περιοχή του Καυκάσου, συναγωνιζόμενη τη θρυλική γραμμή της τσαρικής Υπερκαυκασίας Μπακού-Βατούμι, που ολοκληρώθηκε με δάνειο του οίκου Rothschild το 1883 και επέτρεψε για πρώτη φορά στο αζερικό αργό να εξαχθεί στις παγκόσμιες αγορές.

Ένα ακόμη φιλόδοξο πρόγραμμα αναβάθμισης του σιδηροδρομικού δικτύου, αλλά με σαφώς πιο μακροπρόθεσμο ορίζοντα, είναι ο υπό εκπόνηση **«Άξονας Βορρά-Νότου»** (Ρωσίας-Ιράν-Ινδίας), ο οποίος θα απαιτήσει επενδύσεις, μόνο επί αζερικού εδάφους, ύψους 60 δις ΑΖΝ. Σε πλήρη ανάπτυξη, η δυναμικότητά του θα ανέλθει σε 10-15 εκατ. τόννους ετησίως και θα μειώσει στο μισό το χρόνο μεταφοράς των αγαθών από τη Βομβάη στη Βαλτική (που σήμερα πραγματοποιείται κατά βάση με πλοία).

• **Αεροπορικό δίκτυο**

Οι αζερικές αερογραμμές ή **AZAL** (Azərbaycan Hava Yolları στα αζερικά) ανήκουν στην Closed Joint Stock Company «Hava Yolları» και είναι εθνικός αερομεταφορέας. Με έδρα το Μπακού, είναι μέλος της Διεθνούς Ένωσης Αεροπορικών Μεταφορών (IATA). Το 2019 μετέφεραν 2,6 εκατ. επιβάτες, τη συντριπτική μεν πλειοψηφία σε διεθνείς πτήσεις, αλλά και περίπου μισό εκατ. σε πτήσεις εσωτερικού, ιδίως, δε, στον περικλειστο θύλακα του Ναχτσιβάν (με τον οποίο η σύνδεση λαμβάνει χώρα κυρίως αεροπορικώς). Η AZAL καταβάλλει συνεχώς προσπάθειες για την αναβάθμιση του στόλου της, ούτως ώστε να μπορέσει να συναγωνιστεί μεγάλες αεροπορικές εταιρείες (Turkish Airlines, Lufthansa, Aeroflot κλπ), οι οποίες πραγματοποιούν πτήσεις προς Μπακού. Λειτουργεί επιβατικές πτήσεις προς Ευρώπη, ΚΑΚ, Μέση Ανατολή, Ασία και Β.Αμερική. Το 2014, προέβη στην αγορά Boeing 787 Dreamliner για πτήσεις μεγάλων αποστάσεων.

Ως βάση οι αζερικές αερογραμμές έχουν **το διεθνές αεροδρόμιο Heydar Aliyev (κωδικός IATA: GYD)** 20 χλμ. βόρειο-ανατολικά του Μπακού. Ο GYD κατέγραψε ιστορική επίδοση το 2019 με συνολική επιβατική κίνηση 4.730.000 επιβάτες, δηλαδή άνοδο 7% σε σχέση με το 2018. Για το 2020 δεν έχουν ανακοινωθεί επίσημα στοιχεία, αφού η έξαρση της πανδημίας οδήγησε σε ολοκληρωτική σχεδόν παύση των πτήσεων. Πλην της AZAL, υπάρχει επίσης η εταιρεία «cargo» **Silk Way Airlines**, η οποία, εκτός από ρωσικά μεταγωγικά An-12 και Il-76, έχει πρόσφατα αγοράσει και 14 γιγαντιαία Jumbo Jet Boeing 747, με μεταφορική ικανότητα 134 τόνους έκαστο. Επίσης θα είναι ο πρώτος πελάτης παγκοσμίως του ουκρανικού Antonov An-178 (παραγγελία 10 Α/Φ). Την 1/9/2017 ξεκίνησε η λειτουργία και της χαμηλού κόστους θυγατρικής της AZAL, **Buta Airways**. Χρησιμοποιώντας μόνο αεροσκάφη Embraer ERJ-190, βραζιλιάνικης κατασκευής, εξυπηρετεί καταρχήν τη Ρωσία, όπου ζει το μεγαλύτερο μέρος της αζερικής διασποράς, και δευτερευόντως Τουρκία, Ιράν, Ουκρανία και Γεωργία. Ο μοναδικός μέχρι στιγμής ευρωπαϊκός προορισμός της Buta (κάθε Τρίτη) είναι η Σόφια, από τον Ιανουάριο του 2018.

Προς την Ελλάδα, δεν υπάρχει τα τελευταία έξι έτη (μετά το 2013) απευθείας αεροπορική σύνδεση. Υπενθυμίζουμε ότι από τα τέλη Μαΐου 2013 και έως το Σεπτέμβριο του 2013 λειτούργησε η τελευταία απευθείας πτήση μεταξύ Αθηνών και Μπακού -δύο φορές την εβδομάδα- από την ελληνική αεροπορική εταιρεία Aegean Airlines. Λόγω περιορισμένου αριθμού επιβατών, δεν επαναλήφθηκε έκτοτε (μόνο το θέρος του 2014 υπήρξε για μικρό διάστημα πτήση "charter" Μπακού-Ρόδος, επίσης με την Aegean Airlines).

- **Θαλάσσιες μεταφορές**

Το Αζερμπαϊτζάν έχει άμεσες θαλάσσιες συνδέσεις μόνο με τα άλλα κράτη της Κασπίας. Εντούτοις, το κανάλι Βόλγα-Ντον παρέχει πρόσβαση στην Αζοφική και στις υπόλοιπες θάλασσες. Η μεταφορά φορτίων, κυρίως αργού πετρελαίου και λοιπών προϊόντων πετρελαίου αποτελεί την κύρια δραστηριότητα. Δεσπόζουσα ναυτιλιακή εταιρεία της χώρας είναι η κρατική **Caspian Shipping Company**, η οποία προέκυψε από συγχώνευση δύο προγενέστερων εταιρειών με το Π.Δ. 213 του 2014. Ο Διεθνής Λιμένας του Μπακού είναι μεν ο μεγαλύτερος λιμένας της Κασπίας θάλασσας, δεν ανταποκρίνεται όμως πλέον στις σύγχρονες απαιτήσεις.

Τη δεκαετία του 2010 δρομολογήθηκε η **κατασκευή ενός νέου λιμένος** 60 χλμ νοτίως του Μπακού (περιοχή Αλάτ). Ο θεμέλιος λίθος ετέθη από τον ίδιο τον Πρόεδρο Αλίγιεφ το φθινόπωρο του 2011. Στη συνέχεια, η κατασκευαστική εταιρεία Euroasiya Construction OJSC ανέλαβε να υλοποιήσει την πρώτη από τις τρεις συνολικά φάσεις κατασκευής του ίδιου του λιμένα, υπό την επίβλεψη της STFA-ECAP. Η σύμβαση, διάρκειας 38 μηνών και ύψους 736 εκ. USD, υπεγράφη τον Οκτώβριο του 2012 και προέβλεπε παράδοση της πρώτης φάσης στο τέλος του 2015, αν και τελικά αυτή ολοκληρώθηκε μόλις το Μάιο του 2018. Σε επίπεδο πρώτης φάσης, μπορεί να δέχεται 50-100.000 TEU και 10 εκατ. τόνους φορτίου ετησίως, ενώ σε πλήρη ανάπτυξη (*δεκαετία 2020*) η δυναμικότητά του θα ανέλθει σε 1 εκ. TEU και 25 εκατ. τόνους φορτίου. Επίσης το 2016 υπεγράφη Π.Δ. που προβλέπει τη δημιουργία Ζώνης Ελευθέρου Εμπορίου (Free Trade Zone) γύρω από το νέο λιμένα του Αλάτ.

3.5. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η αύξηση των εισοδημάτων του πληθυσμού, οι βελτιώσεις στο νομικό καθεστώς που αφορά στην προστασία των πιστωτών και των δανειζόμενων και ειδικότερα η δημιουργία «*Ταμείου Ασφάλισης Καταθέσεων*» -με όριο εγγυημένων καταθέσεων τα 30.000 AZN ανά τράπεζα και ανά καταθέτη- οδήγησε σε αύξηση των καταθέσεων μέχρι το 2015, οι οποίες, όμως, παραμένουν πολύ χαμηλές σε σχέση με χώρες ανάλογου πληθυσμιακού μεγέθους. Χρηματιστήριο Αξιών ουσιαστικά δεν υπάρχει στη χώρα, καθώς όλες οι μεγάλες επιχειρήσεις ανήκουν στην ελίτ και δεν είναι εισηγμένες.

Η δημιουργία, το Φεβρουάριο του 2016, μιας νέας ρυθμιστικής αρχής, του **Εποπτικού Συμβουλίου της Χρηματοπιστωτικής Αγοράς** (FMSC), αναμενόταν αρχικά να βάλει μια τάξη σε μια μάλλον απογοητευτική κατάσταση, με πολλές δυσλειτουργίες και παθογένειες. Εντούτοις, από το καλοκαίρι του 2017, με βάση μια νέα νομική ρύθμιση, όλες οι αποφάσεις του FMSC υπόκεινται πλέον σε έγκριση του αρμόδιου Υπουργού και ο τελευταίος ενίοτε τις «μπλοκάρει». Άρα, η απώλεια της αυτονομίας του FMSC στην πράξη έχει «ψαλιδίσει» τη δυνατότητά του να επιβάλει μέτρα στα ιδρύματα εκείνα που δεν έχουν ικανή κεφαλαιακή επάρκεια και τα οποία δεν είναι λίγα. Μια δεύτερη καθοριστική εξέλιξη το 2017 -για πρώτη χρονιά στα αζερικά χρονικά- ήταν η «ένεση ρευστότητας» ύψους 7,5 δις AZN από το Oil Fund προς την ίδια την Κεντρική Τράπεζα της χώρας (CBA), προκειμένου η τελευταία με τη σειρά της να παράσχει στήριξη στις εμπορικές τράπεζες.

Οι δύο υποτιμήσεις του 2015 επέφεραν βαρύτατο πλήγμα στις αζερικές τράπεζες, που ακόμη προσπαθούν να ορθοποδήσουν. Ευρισκόμενες σε ανοικτή θέση ξένου νομίσματος (*open foreign currency position*) και με μεγάλο μέρος των χορηγήσεών τους, τόσο προς ιδιώτες όσο και προς επιχειρήσεις, να είναι με ρήτρα συναλλάγματος (*currency denominated loans*), δέχτηκαν ισχυρές πιέσεις. Από 47 εμπορικές τράπεζες που είχε φθάσει να διαθέτει η χώρα το 2014, απέμειναν το 2019 μόλις 30, δηλαδή 17 είτε έκλεισαν είτε συγχωνεύτηκαν είτε ανακλήθηκε η άδεια λειτουργίας τους.

Ο «μεγάλος ασθενής» του χρηματοπιστωτικού κλάδου στα μέσα της δεκαετίας του 2010 ήταν η μεγαλύτερη τράπεζα της χώρας, **IBA** (International Bank). Τα «κακά δάνεια» (*bad loans*) τα οποία χορηγήθηκαν από την IBA σε τρίτους κατά το παρελθόν εκτιμώνται σε 6-7 δις USD (σχεδόν 70% επί του συνόλου των χορηγήσεων). Μεγάλο μέρος -περίπου 3,7 δις σε USD και 1,1 δις σε ευρώ- φημιολογείται, ότι μεταφέρθηκαν έως τις αρχές του 2015 σε offshore τραπεζικούς λογαριασμούς, επομένως είναι πλέον μη ανακτήσιμα. Προκειμένου να διασώσει την κλονιζόμενη λόγω κεφαλαιακής ανεπάρκειας IBA, το Δημόσιο αύξησε προοδευτικά τη συμμετοχή του επί του μετοχικού της κεφαλαίου από 51% σε 95% (τέλος του 2016, όταν ολοκληρώθηκε η ανακεφαλαιοποίηση), ενώ, παράλληλα, την «έσπασε» σε δύο τμήματα, το «καλό» και το «κακό». Και πάλι, όμως, λίαν αρνητικό μήνυμα προς την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κοινότητα μετέδωσε η **αίτηση της IBA για αναδιάρθρωση των υποχρεώσεών της** (άνω των 3 δις USD) **αποκλειστικά προς τους ξένους πιστωτές**, που υπεβλήθη το Μάιο του 2017. Στις 18.07.2017 κατέληξε τελικά σε συμφωνία με αυτούς κι έτσι το τραπεζικό σύστημα απέφυγε το συστημικό «σοκ» που θα προκαλούσε ένα πιθανό default της IBA.

Γενικά, ο ρυθμός πιστωτικής επέκτασης από το 2015 μέχρι και το τέλος του 2017 υπήρξε έντονα αρνητικός, «στραγγαλίζοντας» την πραγματική οικονομία, που υπέφερε όσο ποτέ άλλοτε από έλλειψη ρευστότητας. Από την άνοιξη του 2018 και εντεύθεν, ο ρυθμός πιστωτικής επέκτασης έχει επανέλθει για πρώτη φορά, μετά από την καταστροφική για τις εμπορικές τράπεζες τριετία, όπως

προαναφέρθηκε, σε θετικό πρόσημο, αλλά και πάλι οι επιδόσεις παραμένουν μάλλον απογοητευτικές για μια χώρα 10 εκατ. κατοίκων: **στα τέλη του 2020**, το συνολικό δανειακό χαρτοφυλάκιο των τραπεζών προς νοικοκυριά και επιχειρήσεις ήταν 14,6 δις AZN (-30,1% από το αντίστοιχο επίπεδο του 2015 που ήταν 21,1 δις). Οι καταθέσεις στα τέλη του 2020 ανήρχοντο σε 23,6 δις AZN (2019:24,7 δις) ή περίπου 11,8 δις ευρώ. Το ποσοστό δολαριοποίησης των καταθέσεων στα τέλη του 2019 παρέμενε μεν πάρα πολύ υψηλό (55,9%), αλλά σημαντικά μειωμένο σε σχέση με το 80% του 2016.

Η ανάσχεση της πιστωτικής επέκτασης συνδέεται με **τα υψηλά επιτόκια χορηγήσεων** (μέσο επιτόκιο 14,95% στα τέλη του 2020). Δύο στις τρεις τράπεζες είναι σε θέση να χορηγούν ακόμη καταναλωτικά δάνεια, αλλά με απαγορευτικά επιτόκια (ενώ οι μισές χορηγούν επιχειρηματικά δάνεια, με επιτόκια σχεδόν το ίδιο υψηλά). Θετική εξέλιξη πάντως κατά το 2018 ήταν η αποκλιμάκωση του βασικού - ή προεξοφλητικού- επιτοκίου εκ μέρους της Κεντρικής Τράπεζας από το 15% στο 10%, που παραμένει, ωστόσο, τριπλάσιο σχεδόν σε σχέση με το 3,5% στο οποίο βρισκόταν μέχρι τις αρχές του 2016.

Η αρνητική κατάσταση στις τράπεζες αναπόφευκτα επηρεάζει και τον πάλαι ποτέ κραταιό κλάδο του **real estate**, μολονότι παραδοσιακά ένα τμήμα των σχετικών αγοραπωλησιών λαμβάνει χώρα με μετρητά, δηλαδή χωρίς ενυπόθηκο δάνειο. Μαζικές κατασχέσεις κατοικιών, αυτοκινήτων αλλά ακόμη και μισθών (για τους δανειολήπτες που αδυνατούν να πληρώσουν) είναι πλέον στην ημερήσια διάταξη. Τα τελευταία χρόνια, τέλος, οι ηλεκτρονικές τραπεζικές συναλλαγές (μέσω e-banking) σημειώνουν κατακόρυφη αύξηση. Παρατηρήθηκε μια δυναμική ανάπτυξη των συναλλαγών μέσω χρήσης προσωπικών υπολογιστών, κινητών τηλεφώνων και άλλων τεχνολογικών καινοτομιών.

4. ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

Οι εξωτερικές εμπορικές συναλλαγές της χώρας χαρακτηρίζονται διαχρονικά από υψηλά εμπορικά πλεονάσματα, τα οποία, μετά από μια μικρή κάμψη το 2015, συνέχισαν την ανοδική τους πορεία. Ενώ το εμπορικό πλεόνασμα των 3.512 εκατ. \$ (2015) ήταν σημαντικά χαμηλό σε σχέση με τα αντίστοιχα πλεονάσματα της «χρυσής» περιόδου που είχε προηγηθεί έως και το 2014, όταν δηλαδή οι τιμές του αργού πετρελαίου βρίσκονταν στα ύψη, από το 2016 το εμπορικό πλεόνασμα ανέκαμψε εκ νέου σε αξιολογικά επίπεδα και το 2018 ανήλθε τα 8 δις \$ ΗΠΑ. Το 2019 το εμπορικό πλεόνασμα σημείωσε, ωστόσο, κάμψη ανερχόμενο σε 5,9 δις \$ ΗΠΑ, πράγμα το οποίο συνέβη και το 2020, όπου λόγω της πανδημίας το εμπορικό πλεόνασμα σημείωσε περαιτέρω μείωση και ανήλθε σε 3 δις \$ ΗΠΑ περίπου.

Ο όγκος εξωτερικού εμπορίου της χώρας το 2020 διαμορφώθηκε σε 24,4 δις δολάρια ΗΠΑ .

Εκατ. \$ δολάρια ΗΠΑ

	2018	2019	2020
Όγκος εμπορίου	30.955	33.302	24.471
Εισαγωγές	11.466	13.667	10.731
Εξαγωγές	19.489	19.635	13.740
Εμπορικό ισοζύγιο	+ 8.023	+ 5.968	+3.009

ΠΗΓΗ : Στατιστική Υπηρεσία Αζερμπαϊτζάν

Μια ιδιαιτερότητα της χώρας -και δη δομική- είναι ο **περίκλειστος χαρακτήρας** της, ο οποίος εξ ορισμού δυσχεραίνει πάρα πολύ το διεθνές εμπόριο και δη τις εισαγωγές (καθώς οι εξαγωγές -κατά βάση ενέργεια- διοχετεύονται στις ανοικτές θάλασσες μέσω τεράστιων αγωγών), ενώ συνάμα αυξάνει το κόστος, αφού σχεδόν το 55% των αζερικών εισαγωγών εισέρχονται στη χώρα οδικώς.

4.1 ΑΖΕΡΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ

Από την ανάλυση των αζερικών εξαγωγών παρατηρούμε, ότι η χώρα εξαγεί ελάχιστα προϊόντα σε αξιολογες ποσότητες/αξία, πλην των πετρελαιοειδών. Το 2013, αυτά είχαν φτάσει στο ιστορικό υψηλό του 94% επί των συνολικών εξαγωγών αγαθών, ενώ **το 2020 ανήλθαν σε 87,2%**. Η ανάγκη διαφοροποίησης των εξαγωγών παραμένει ακόμη και σήμερα επιτακτική. Πλην της ενέργειας, η χώρα είναι εξαγωγέας **φρούτων-λαχανικών**, ειδικά, δε, προς τη Ρωσία (καθώς η φρουταγορά της Μόσχας, μεγαλούπολης 15 εκ. κατοίκων, ελέγχεται σε πολύ μεγάλο βαθμό από Αζέρους χονδρεμπόρους): το 2020 οι σχετικές εξαγωγές ξεπέρασαν τα 624 εκατ. \$, ενώ τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί σημαντικά στη χερσόνησο του Αμπσερόν θερμοκήπια φράουλας και ντομάτας, και δη με μέθοδο υδροπονίας (μακράν τα δύο πιο δημοφιλή προϊόντα τους στη ρωσική αγορά). Τρίτο εξαγωγίμο προϊόν της χώρας είναι **επεξεργασμένα μέταλλα** λόγω, κυρίως, του μεγάλου εργοστασίου αλουμινίου το οποίο λειτουργεί στην πόλη Γκάντζα από τον Οκτώβριο του 2011 υπό την εταιρική ομπρέλα της «DETAL HOLDING». Ακολουθούν με μικρότερα ποσοστά πολύτιμα μέταλλα, κλωστοϋφαντουργικά και χημικά προϊόντα.

Οι σημαντικότερες κατηγορίες αζερικών εξαγωγών το 2020

	Χιλιάδες \$
Ορυκτά καύσιμα και συναφή προϊόντα	12.028.403
Φρούτα και λαχανικά	624.398
Μέταλλα	208.566
Πολύτιμα μέταλλα	208.455
Κλωστουφαντουργικά	182.123

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Αζερμπαϊτζάν

Τρεις από τους δέκα σημαντικότερους αγοραστές αζερικών προϊόντων είναι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γενικά η ΕΕ των 28 Κ-Μ απορροφά σταθερά τα τελευταία χρόνια 50-60% του συνόλου των αζερικών εξαγωγών (*ουσιαστικά του αργού πετρελαίου*), με πρωταρχική αγορά εκείνη της Ιταλίας, η οποία το 2020 αγόρασε αργό αξίας 4,1 δις \$. Η Ελλάδα κατατάσσεται στην 4^η θέση μεταξύ των αγοραστών αζερικών προϊόντων με συμμετοχή 3,8% επί του συνόλου των αζερικών εξαγωγών.

ΚΥΡΙΟΙ ΑΓΟΡΑΣΤΕΣ ΑΖΕΡΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΟ 2019

Εξαγωγική αγορά	000 \$	% επί του συνόλου
Ιταλία	4.172.239	30,4%
Τουρκία	2.597.766	18,9%
Ρωσία	709.390	5,2%
Ελλάδα	523.303	3,8%
Κροατία	470.818	3,4%
Γεωργία	461.924	3,4%
Ινδία	456.784	3,3%
Ισραήλ	437.500	3,2%
Κίνα	432.760	3,1%
Ουκρανία	353.045	2,6%

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Αζερμπαϊτζάν

4.2 ΑΖΕΡΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ

Το Αζερμπαϊτζάν παραμένει, σε γενικές γραμμές και με λίγες μόνον εξαιρέσεις, **μια «κλειστή» αγορά**, ιδίως για τα ευρωπαϊκής προέλευσης προϊόντα. Η **συνειδητή πολιτική υποκατάστασης εισαγωγών** (*υψηλοί δασμοί και λοιπά εμπόδια πρόσβασης*), την οποία ούτως ή άλλως ακολουθούσε ανέκαθεν η χώρα, **ως μη μέλος του ΠΟΕ**, αναμένεται να συνεχιστεί. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται και οι έκτακτοι δασμοί σε πολλές κατηγορίες βασικών αγαθών, από 1/11/2016, με τους οποίους επιβαρύνονται κυρίως τα βασικά προϊόντα διατροφής και τα δομικά υλικά, ούτως ώστε να ενισχυθεί η εγχώρια παραγωγή αυτών. Η αγορά έχει ισχυρά ολιγοπωλιακά χαρακτηριστικά, αφού κυριαρχούν επιχειρηματικοί όμιλοι, που ανήκουν στην άρχουσα τάξη και ελέγχουν όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας. Η εν λόγω κατάσταση δημιουργεί προσκόμματα και παρεμποδίζει σημαντικά την εμπορική διείσδυση νέων εξωστρεφών επιχειρήσεων, που δεν είναι σε θέση η δεν επιθυμούν να αποκτήσουν προσβάσεις στα προαναφερθέντα πολιτικά και οικονομικά κέντρα λήψης αποφάσεων. Εν κατακλείδι, η αζερική εισαγωγική αγορά ελάχιστη σχέση έχει με τις ελεύθερες αγορές, στις οποίες ήδη εξαγονται τα ελληνικά ποιοτικά προϊόντα.

Οι σημαντικότερες κατηγορίες αζερικών εισαγωγών το 2020

	000 US \$	% επί του συνόλου
Μηχανολογικός εξοπλισμός-οχήματα	4.032.128	37,6%
Βιομηχανικά προϊόντα	2.002.770	18,7%
Τρόφιμα και ζώα ζωντανά	1.533.770	14,5%
Χημικά και συναφή προϊόντα	1.347.698	12,6%
Διάφορα βιομηχανικά	959.671	8,9%
Καύσιμα και λιπαντικά	280.237	2,6%
Πρώτες ύλες	271.885	2,5%
Ποτά και καπνός	143.675	1,3%
Φυτικά και ζωϊκά λίπη	139.929	1,3%
Μη ταξινομημένα	933	0,01%

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Αζερμπαϊτζάν

Στο Αζερμπαϊτζάν μόνον οι χώρες με αυξημένο «γεωπολιτικό βάρος» ή, έστω, με ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα επιτυγχάνουν επαρκή διείσδυση: το 2020 η πανίσχυρη Ρωσία -με την οποία ισχύει από το 1992 και συμφωνία ελεύθερου εμπορίου- κατείχε μερίδιο 18,3% επί της αζερικής αγοράς (περ. 1,9 δις \$), η

«αδελφή» χώρα Τουρκία 14,6 % (περ. 1,5 δις \$) και η πάμφθηνη Κίνα 13,2% (1,4 δις \$).

Το μερίδιο των Κ-Μ της ΕΕ είναι μόλις 18,8% επί των αζερικών εισαγωγών. Πρόκειται προφανώς για μια ασύμμετρη εμπορική σχέση, αφού η ΕΕ δέχτηκε το 48,3% των αζερικών εξαγωγών (κατά βάση αργό πετρέλαιο) με αποτέλεσμα το εμπορικό ισοζύγιο ΕΕ - ΑΖ είναι **έντονα ελλειμματικό εις βάρος της ΕΕ**. Γενικά, η διπλή υποτίμηση του 2015 και η συνακόλουθη (από το 2016) ύφεση οδήγησε σε εκτροπή εμπορίου από την ΕΕ προς φθηνότερους προμηθευτές, με αποτέλεσμα ακόμη και κραταιές χώρες της ΕΕ να δουν τις εξαγωγές τους να καταρρέουν. Ειδικά δε στα τρόφιμα, το Ιράν και η Ουκρανία αποτελούν δύο επιπλέον ελκυστικούς προμηθευτές μετά βέβαια από τις Ρωσία και Τουρκία, το μεν πρώτο στα νωπά (π.χ. φρούτα-λαχανικά), η δε δεύτερη στα τυποποιημένα (π.χ. γαλακτοκομικά) και στο αλεύρι. Ακόμη και ως προς τον οίνο, όπου οι εισαγωγές είναι μικρές, κύριος προμηθευτής -σε ποσότητα- είναι με διαφορά η Μολδαβία. Τέλος, η δρομολογηθείσα επικείμενη σύναψη «προτιμησιακής εμπορικής συμφωνίας» (preferential trade agreement) με την Τουρκία θα δυσχεράνει περαιτέρω την εμπορική διείσδυση από την ΕΕ.

ΚΥΡΙΟΙ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟ 2019

Προμηθευτής	000 US \$	% επί του συνόλου
Ρωσία	1.962.155	18,3%
Τουρκία	1.563.048	14,6%
Κίνα	1.413.824	13,2%
ΗΠΑ	635.917	5,9%
Γερμανία	583.473	5,4%
Γαλλία	448.192	4,2%
Ουκρανία	418.455	3,9%
Ιταλία	396.214	3,7%
Ιράν	300.615	3,3%

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Αζερμπαϊτζάν

5. ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

5.1 Ξένες Άμεσες Επενδύσεις

Σύμφωνα με την τελευταία ετήσια έκθεση *World Investment Report 2021* της UNCTAD, η οποία αποτελεί την πλέον έγκριτη πηγή περί ΞΑΕ παγκοσμίως, το 2020 το Αζερμπαϊτζάν προσέλκυσε 507 εκατ. US \$, έναντι 1.504 το 2019, 1.403 το 2018 και 2.867 εκατ. US \$ το 2017. Το 2020 παρατηρήθηκε, συνεπώς, μείωση κατά 66% μετά την σημειωθείσα κατά 7,2% αύξηση το 2019, κατά 51% μείωση το 2018 και κατά 36,3% μείωση το 2017. Η χαμηλή προσέλκυση ΞΑΕ βρίσκεται σε αντίθεση με την επίδοση της τριετίας 2014 -2016, όταν η ετήσια εισροή ΞΑΕ στη χώρα υπερέβαινε σταθερά τα 4 δις \$.

Σε κάθε περίπτωση, η συνολική εισροή ΞΑΕ τις τελευταίες δύο δεκαετίες υπήρξε εντυπωσιακή. **Το συνολικό απόθεμα ΞΑΕ (FDI stock) στη χώρα ανήρχετο στο τέλος του 2020 σε 32.787 εκ \$.** Στο τέλος του 1995 το απόθεμα ΞΑΕ στο Αζερμπαϊτζάν ανερχόταν σε μόλις 330 εκατ. USD και αφορούσε, επί της ουσίας, τις πρώτες επενδύσεις που ακολούθησαν το «*Συμβόλαιο του Αιώνα*» (Σεπτ 1994) με τη διεθνή κοινοπραξία ΑΙΟC για την εκμετάλλευση του πετρελαϊκού υπερκοιτάσματος ACG στην Κασπία. Εν ολίγοις, μέσα σε 25 έτη (1995 - 2020) το απόθεμα ΞΑΕ αυξήθηκε κατά 95 φορές, επίδοση ίσως μοναδική στα παγκόσμια χρονικά. Η μερίδα του λέοντος των ΞΑΕ κατευθύνθηκε στον ενεργειακό κλάδο και κυρίως στη δεύτερη φάση ανάπτυξης του κοιτάσματος Φ/Α Σαχ Ντενίζ (SD2). Σύμφωνα με στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας του Αζερμπαϊτζάν ποσοστό 76,5% των ΞΑΕ κατευθύνεται στον ενεργειακό τομέα, καταδεικνύοντας την έλλειψη διαφοροποίησης της επενδυτικής δραστηριότητας. Η υλοποίηση της δεύτερης φάσης του Σαχ Ντενίζ ουσιαστικά ολοκληρώθηκε στα μέσα του 2018, επομένως, προκύπτουν ερωτηματικά ως προς τις μελλοντικές αναπτυξιακές προοπτικές της χώρας.

Η χώρα έχει παράλληλα αναδειχθεί και σε **σημαντικό διεθνή επενδυτή**, εκτός από προορισμό επενδύσεων: το 2020 η εκροή ΞΑΕ από το Αζερμπαϊτζάν - κατά βάση από την κρατική SOCAR- προς τρίτες χώρες ανήλθε σε 825 εκατ. \$, έναντι 2.432 εκατ. \$ το 2019, 1.761 το 2018 και 2.564 και 2.574 εκατ. \$ το 2017 και 2016 αντίστοιχα. **Στο τέλος του 2020, το απόθεμα αζερικών ΞΑΕ στο εξωτερικό**, ιδίως στην Τουρκία με μείζονες επενδύσεις το διυλιστήριο Star στη Σμύρνη και τον αγωγό Φ/Α TANAP, δύο έργα που αμφότερα ολοκληρώθηκαν το 2018, **ανερχόταν σε 26.825 εκ \$**, αποτελώντας ιστορικό υψηλό. Μόλις πέντε έτη ενωρίτερα (τέλος 2014), το συνολικό απόθεμα αζερικών ΞΑΕ στο εξωτερικό ανερχόταν σε 12.235 εκ \$, επομένως αυξήθηκε κατά 14,6 δις \$. **Ο γεωπολιτικής σημασίας «Νότιος Διάδρομος Φ/Α» απορροφά τον κύριο όγκο των αζερικών ΞΑΕ κατά την παρούσα περίοδο και περιλαμβάνει, βεβαίως, και τον αγωγό TAP, επί του οποίου η SOCAR κατέχει μερίδιο 20%.**

5.2 Επενδυτικό κλίμα

Το Αζερμπαϊτζάν έχει υπογράψει τη Σύμβαση της Παγκόσμιας Τράπεζας για την επίλυση των διαφορών από επενδύσεις μεταξύ Κρατών και Υπηκόων Άλλων Κρατών και είναι μέλος της Πολυμερούς Συμφωνίας του 1988 για την Εγγύηση Επενδύσεων (MIGA), συμμετέχει δε και σε άλλες διεθνείς συμφωνίες, καθώς και στο Διαιτητικό Δικαστήριο των Χωρών ΚΑΚ.

Σύμφωνα με την τελευταία (για το έτος 2020, με βάση την επικρατούσα κατάσταση το 2019) ετήσια Έκθεση **Doing Business** της Παγκόσμιας Τράπεζας, το επιχειρηματικό κλίμα στο Αζερμπαϊτζάν - με βάση τα συγκεκριμένα μεθοδολογικά κριτήρια των συντακτών της Έκθεσης- **σημείωσε υποχώρηση στην 34^η θέση έναντι της 25^{ης} θέσης που κατείχε το 2018**, με σταθμισμένη βαθμολογία 76,7/100. Ως προς τους δέκα επί μέρους δείκτες απόδοσης (performance indicators), στους οποίους παραδοσιακά βασίζεται η Έκθεση, η χώρα σημειώνει βελτίωση στην ευκολία χρηματοδότησης (1^η θέση), στην έναρξη επιχείρησης (9^η θέση), στη δυνατότητα δικαστικής επιβολής των συμβατικών υποχρεώσεων (28^η θέση), στη χορήγηση οικοδομικών αδειών από τις πολεοδομικές αρχές (59^η θέση) και στο διασυνοριακό εμπόριο (83^η θέση), ενώ σημειώνεται χειροτέρευση στους υπόλοιπους δείκτες: στην προστασία των δικαιωμάτων των μειοψηφούντων μετόχων από την 2^η θέση στην 105^η θέση, στην κτήση εμπράγματων δικαιωμάτων από την 17^η θέση στην 44η, στην φορολόγηση από την 28^η θέση στην 40^η, στην διεκπεραίωση πτωχευτικής διαδικασίας από την 45^η θέση στην 47η και στην παροχή ηλεκτρικής διασύνδεσης από την 74^η θέση στην 80η .

Στην εν λόγω Έκθεση παρατηρείται, ωστόσο, ότι, οι κίνδυνοι για την μακροοικονομική σταθερότητα παραμένουν σχετικά υψηλοί, ενώ το χρηματοοικονομικό σύστημα εξακολουθεί να είναι αδύναμο και υπανάπτυκτο. **Οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης Fitch, Moody's and Standard & Poor's κατατάσσουν την χώρα στην κατηγορία BB+ stable outlook**, η αναμενόμενη προσέλκυση επενδύσεων, ωστόσο, δεν ήταν η αναμενόμενη, αφού οι μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις αποδεικνύονται στη πράξη ανεπαρκείς.

Γενικά, η μετάβαση του Αζερμπαϊτζάν από μια πλήρως κατευθυνόμενη οικονομία της σοβιετικής περιόδου προς μια ελεύθερη οικονομία της αγοράς οδήγησε, συχνά, σε αρνητικά φαινόμενα, που συνόδευσαν την αλλαγή του κοινωνικού και οικονομικού συστήματος και εξακολουθούν να χαρακτηρίζουν την χώρα, όπως η υιοθέτηση ασαφών και αλληλοσυγκρουόμενων νόμων, η συνεχής και ασυντόνιστη αλλαγή της νομοθεσίας, η έλλειψη προσήκουσας ερμηνείας και εφαρμογής των διεθνών συμφωνιών, η ύπαρξη ισχυρής γραφειοκρατίας, η έλλειψη διαφάνειας και η διαφθορά στη δημόσια διοίκηση. Παράλληλα, η απονομή δικαιοσύνης και οι δικονομικές διαδικασίες είναι μακροχρόνιες, δαπανηρές και με αμφίβολα αποτελέσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ '

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ- ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ

1. ΓΕΝΙΚΑ

Σύμφωνα με τα ετήσια στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ οι εμπορικές συναλλαγές Ελλάδος-Αζερμπαϊτζάν κατά το 2020 διαμορφώθηκαν ως κατωτέρω:

- **Ο όγκος εμπορίου** ανήλθε σε 396,7 εκατ. Ευρώ έναντι 313,8 το 2019 και 224,4 εκατ. το 2018.
- **Η αξία των ελληνικών εξαγωγών** διαμορφώθηκε σε 4,9 εκατ. Ευρώ περίπου **σημειώνοντας μείωση κατά 40,2%** έναντι του 2019.
- **Οι αζέρικες εξαγωγές προς την Ελλάδα** ανήλθαν σε 391,8 εκατ. Ευρώ, αυξηθείσες κατά 28,2%.
- **Το εμπορικό ισοζύγιο** διαμορφώθηκε ελλειμματικά για την χώρα μας σε 386,8 εκατ. Ευρώ, αυξημένο κατά 30 % συγκριτικά με το 2019.

ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΕΛΛΑΔΟΣ- ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ - σε 000 Ευρώ -			
Έτος	Ελληνικές εισαγωγές	Ελληνικές εξαγωγές	Όγκος εμπορίου
2015	221.351	7.669	229.020
2016	2.403	23.754	26.157
2017	123.675	8.318	131.993
2018	220.420	3.984	224.404
2019	305.590	8.255	313.845
2020	391.808	4.974	396.782

Πηγή : ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία Γραφείου ΟΕΥ

2. ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ

Την πενταετία (2014-2019) οι ελληνικές εξαγωγές προς το Αζερμπαϊτζάν κυμαίνονταν μεταξύ 7 και 8 εκατ. Ευρώ ετησίως, με διαφαινόμενη τάση μείωσης. Σημειωτέον, **ότι η εξαγωγική «έκρηξη» του 2014** - ιστορικό υψηλό σχεδόν 24,1 εκ. Ευρώ - αποδείχτηκε, όπως προέκυψε τα αμέσως επόμενα έτη, **συγκυριακή**: οφειλόταν αποκλειστικά στα **πετρελαιοειδή** και δη στη βενζίνη 92, 95 και 98 οκτανίων της εταιρείας Motor Oil Hellas (*υπενθυμίζεται ότι το 2014 η χώρα ξεκίνησε εισαγωγή βενζίνης από το εξωτερικό κατόπιν απόφασης της SOCAR να διακόψει προσωρινά την εγχώρια παραγωγή, λόγω αναβάθμισης του συγκεκριμένου διυλιστηρίου*). Λόγω της κρίσης, όμως, οι ποσότητες ποιοτικής βενζίνης που είχαν εισαχθεί το 2014 από την Ελλάδα (30.787 τόννοι των 95 οκτανίων, 14.350 τόννοι των 92 οκτανίων και 527 τόννοι των 98 οκτανίων) παρέμειναν αδιάθετες το 2015, ενώ κατόπιν η χώρα στράφηκε για τα εν λόγω προϊόντα σε Ρουμανία και Ρωσία.

Το ίδιο φαινόμενο παρατηρήθηκε και το 2016, με τις ελληνικές εξαγωγές να ανέρχονται σε 23,7 εκατ. Ευρώ και τα πετρελαιοειδή να αποτελούν το 48% του συνόλου των εξαγωγών μας. Το 2017 κατεγράφη σημαντική μείωση κατά 65% των ελληνικών εξαγωγών αγαθών, φθάνοντας τα 8,3 εκατ. Ευρώ και ακολουθεί νέα μείωση κατά 52% το 2018. Το 2019 οι ελληνικές εξαγωγές κατάφεραν να επανακάμψουν ανερχόμενες σε 8,2 εκατ. Ευρώ σημειώνοντας σημαντική κατά 47,5% αύξηση.

Το 2020 αποτέλεσε μια ιδιαίτερη περίπτωση, καθότι η πανδημία Covid-19, που ενέσκηψε σε παγκόσμιο επίπεδο, προκάλεσε, μεταξύ άλλων, και δραματική συρρίκνωση των εμπορικών συναλλαγών, αφού τα επιβληθέντα μέτρα και οι περιορισμοί της επιχειρηματικής δραστηριότητας επέφεραν μείωση της παγκοσμίου ζήτησης και κατανάλωσης.

Ο όγκος εξωτερικού εμπορίου του Αζερμπαϊτζάν μειώθηκε κατά 34,1%, **ενώ οι αζερικές εισαγωγές κατά 30%.**

Οι επιπτώσεις της πανδημίας δεν άφησαν, φυσικά, ανεπηρέαστες τις ελληνικές εξαγωγές προς το Αζερμπαϊτζάν, οι οποίες κατά το 2020 σημείωσαν μείωση κατά 40,2%.

Την πρώτη θέση στην κατάταξη των εξαγωγίμων ελληνικών προϊόντων καταλαμβάνουν με ποσοστό 25,6% επί της συνολικής αξίας των εξαγωγών μας προς το Αζερμπαϊτζάν **οι συσκευές για επεξεργασία υλών**. Ακολουθούν **φάρμακα με 8,9%, λάδια από πετρέλαιο με 7,5%, φύλλα και λεπτές ταινίες από αργίλιο με 6,7%, άλλα λάδια και τα**

κλάσματά τους με 6,4%, φυτά ζωντανά με 5,7%, και θερμαντήρες νερού με 3,8%.

ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΞΑΓΩΓΙΜΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΠΡΟΣ ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ

ΚΩΔΙΚΟΣ Σ.Ο	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΩΝ	ΑΞΙΑ (σε Ευρώ)
8419	Συσκευές για επεξεργασία υλών	1.276.000
3004	Φάρμακα	447.010
2710	Λάδια από πετρέλαιο ή από ασφαλτούχα ορυκτά	375.612
7607	Φύλλα και λεπτές ταινίες από αργίλιο	335.947
1510	Λάδια και τα κλάσματά τους	319.200
0602	Φυτά ζωντανά	285.565
8516	Θερμαντήρες νερού	193.293
3506	Κόλλες και άλλα παρασκευασμένα συγκολλητικά	166.332
3208	Χρώματα	165.716
6802	Πέτρες κατάλληλες για λάξευση ή για την οικοδομική, φυσικές	164.367

Πηγή : ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία Γραφείου ΟΕΥ

3.ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ

Στις ελληνικές εισαγωγές από το Αζερμπαϊτζάν κυριαρχούν απόλυτα και παραδοσιακά **τα πετρελαιοειδή** (Κωδικός Σ.Ο.2709) με 98% επί του συνόλου. Ακολουθεί το αργίλιο σε ακατέργαστη μορφή με 1,9%.

4. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Το Αζερμπαϊτζάν παραμένει, σε γενικές γραμμές και με λίγες μόνον εξαιρέσεις, **μια «κλειστή» αγορά**, ιδίως για τα ευρωπαϊκής προέλευσης προϊόντα. Ακολουθείται **συνειδητά πολιτική υποκατάστασης εισαγωγών** (υψηλοί δασμοί και λοιπά εμπόδια πρόσβασης) και μόνον **οι χώρες με αυξημένο «γεωπολιτικό βάρος»** ή, έστω, με ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα επιτυγχάνουν επαρκή διείσδυση στην αγορά.

Για τις σημαντικότερες κατηγορίες ελληνικών εξαγωγίμων προϊόντων (ελαιόλαδο, γαλακτοκομικά, φρούτα και λαχανικά, οίνοι, δομικά υλικά) υφίστανται, πέραν των ανωτέρω δυσμενών συνθηκών και επιπρόσθετες δυσκολίες διείσδυσης λόγω των κατωτέρω παραγόντων:

- **Το Αζερμπαϊτζάν δεν είναι πλούσια χώρα**, και ελάχιστη σχέση έχει με τις ελεύθερες αγορές, στις οποίες ήδη εξαγονται τα ελληνικά ποιοτικά προϊόντα. Κυριαρχούν μονοπώλια και ολιγοπώλια, με ισχυρές διασυνδέσεις και αλληλεξαρτήσεις από το συγκεντρωτικό πολιτικοοικονομικό σύστημα. Αναφέρουμε ενδεικτικά ένα πανίσχυρο όμιλο -με πολιτική στήριξη στο ανώτατο δυνατό επίπεδο- την Azersun Holding, η οποία διαθέτει, μεταξύ άλλων, και δική της τυποποίηση ελαιολάδου. Ο στόχος τους είναι το τοπικό ελαιόλαδο, βαθμιαία, να κυριαρχήσει απόλυτα στην αγορά και, όπως φαίνεται, το επιτυγχάνουν, αφού έχουν καταφέρει να εκτοπίσουν σε μεγάλο βαθμό από την αγορά τα δυτικά ελαιόλαδα, μεταξύ των οποίων και το εξαιρετικό & βιολογικό TERRA CRETA.
- **Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ**, το οποίο το 2014 ήταν 7.990 USD (ιστορικό υψηλό), **διαμορφώθηκε το 2020 σε 4.271 USD** (2019: 4.851 USD). Όπως προαναφέρθηκε, η χώρα κατατάσσεται στην κατηγορία των χωρών «χαμηλού κατά κεφαλήν εισοδήματος», σύμφωνα με τα διεθνώς αποδεκτά standards της UNCTAD. Η μέση τετραμελής οικογένεια ξοδεύει για την αγορά ειδών διατροφής μόλις 6 ευρώ ημερησίως ή 1,5 ευρώ ανά άτομο. Η διπλή υποτίμηση του αζερικού μανάτ (AZN) το 2015 **μείωσε δραματικά το διαθέσιμο εισόδημα** και μόνο λίγοι καταναλωτές μπορούν να αγοράσουν ποιοτικά τρόφιμα από Ευρώπη. Εξαιρέση αποτελούν μόνον οι expatriates, π.χ. τα στελέχη της πετρελαϊκής B.P., ο αριθμός των οποίων, όμως, συνεχώς μειώνεται και, μαζί με τους διπλωμάτες, δεν ξεπερνούν τους 1.500 - 2.000, άρα αποτελούν μια εξαιρετικά μικρή καταναλωτική ομάδα.
- **Η χώρα δεν ανήκει στα 164 μέλη του ΠΟΕ/WTO**, επομένως μπορεί να λειτουργεί ελεύθερα και κατά το δοκούν εις βάρος των

εμπορικών της εταιρών και υπέρ των εγχωρίων παραγωγών. **Φυσικοί τους προμηθευτές σε τρόφιμα είναι οι χώρες της πρώην ΕΣΣΔ**, ιδίως η Ρωσία και η Ουκρανία, με τις οποίες ισχύουν συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου, αλλά και η Τουρκία και το Ιράν. Σε αντίθεση με αυτά, όλα σχεδόν τα τρόφιμα-ποτά με προέλευση τις λοιπές χώρες επιβαρύνονται με δασμούς 15% και στη συνέχεια, επί του όλου ποσού, ΦΠΑ 18% , ήτοι **σύνολο 33%**.

- Ένα εξίσου σημαντικό πρόβλημα είναι επίσης **το διαθέσιμο συνάλλαγμα και η τιμή του**: Σήμερα οι τράπεζες πωλούν το 1 ευρώ προς 2 μανάτ (AZN), ενώ πριν την πρώτη υποτίμηση του AZN προς 0,89, με αποτέλεσμα τον υπερδιπλασιασμό της τιμής των εισαγομένων προϊόντων. Σαν συνέπεια των ανωτέρω πάνω από το 1/3 των αζερικών εισαγωγών γίνεται σήμερα με πληρωμή σε μη σκληρό νόμισμα, π.χ. μανάτ (AZN), ρούβλια, γεωργιανά λάρι, τουρκικές λίρες κλπ. Επίσης, από την 01.11.2016 ισχύουν έκτακτες επιβαρύνσεις ανά μονάδα προϊόντος ή ανά χιλιόγραμμο σε πάρα πολλά εισαγόμενα τρόφιμα, οι οποίες αναμένεται να επεκταθούν.
- **Συμπερασματικά, η πολιτική υποκατάστασης εισαγωγών θα εντείνεται, όσο το AZN θα δέχεται πιέσεις.**
- **Ο εγχώριος αγροτικός τομέας εμφανίζει ισχυρά ομοειδή χαρακτηριστικά** με τον αντίστοιχο ελληνικό, αφού, λόγω ευνοϊκών κλιματολογικών συνθηκών, παράγει το σύνολο σχεδόν της γκάμας των ελληνικών εξαγωγίμων προϊόντων (ελαιόλαδο, γαλακτοκομικά, κρασιά, φρούτα και λαχανικά, ξηρούς καρπούς, μέλι, χυμούς φρούτων, όσπρια, δημητριακά κ.λ.π.), σε τιμές συντριπτικά χαμηλότερες των αντίστοιχων εισαγομένων προϊόντων. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τα προηγηθέντα, εξηγεί απόλυτα την δυσκολία διεξόδου των κατ'εξοχή δυναμικών μας αγροτικών προϊόντων και γενικότερα των τροφίμων. Οι καταγραφείσες ελάχιστες εισαγωγές ελληνικών τυποποιημένων τροφίμων απορροφούνται κυρίως από τους αλλοδαπούς κατοίκους και τους αζέρους με υψηλά εισοδήματα και διαφοροποιημένη καταναλωτική συνείδηση και προσφέρονται κατά κανόνα στα καταστήματα delikatessen.
- **Οι μεγάλες αλυσίδες λιανικής καθώς και οι ισχυρότεροι εισαγωγικοί όμιλοι** ανήκουν στην συντριπτική τους πλειοψηφία και παραδοσιακά σε επιχειρηματίες προσκείμενους στην κυβέρνηση και στις οικογένειες των ολιγαρχών, με αποτέλεσμα οι επιχειρηματικές αποφάσεις να μη λαμβάνονται αποκλειστικά με κριτήρια αγοράς αλλά και με στοχεύσεις που εξυπηρετούν γενικότερα πολιτικοοικονομικά συμφέροντα.

- **Υφίσταται, τέλος, και σοβαρό γλωσσικό θέμα.** Πολύ λίγοι Αζέροι, ειδικά άνω των 40 ετών, ομιλούν την αγγλική, επομένως η εμπορική επικοινωνία μπορεί να γίνει, κατά κανόνα, μόνο στην αζερική ή στη ρωσική γλώσσα.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα ανωτέρω διαπιστώνουμε, ότι δεν αναμένεται προς το παρόν σημαντική βελτίωση των δυνατοτήτων εμπορικής διείσδυσης στην αζερική αγορά. Οι ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις που ήδη εξαγουν αλλά και όσες άλλες ενδιαφέρονται για το Αζερμπαϊτζάν μπορούν να ενισχύσουν τις επιδόσεις τους με επιθετικό marketing και ελκυστική τιμολογιακή πολιτική. Από την μέχρι τώρα, επί τόπου, διερεύνηση της αγοράς αποκομίσαμε την εντύπωση, ότι τα προϊόντα μεσογειακής διατροφής, όπου διεκδικούμε πρωταγωνιστική θέση, μπορούν να κατακτήσουν μερίδια στο μέλλον. Το ίδιο ισχύει και για τα ποιοτικά δομικά υλικά στοχεύοντας στις πολυτελείς κατασκευές που πραγματοποιούνται στην χώρα για τους πλούσιους κατοίκους.

Η αναζήτηση εμπορικών εταιρών και εισαγωγέων μπορεί να εντατικοποιηθεί μέσα από επί τόπου επισκέψεις και επαφές στην χώρα, συμμετοχή στις κλαδικές εκθέσεις και, προ πάντων, με στοχευμένες προσκλήσεις αζερικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Η φιλοξενία και η ενημέρωση των αζέρων επιχειρηματιών στην χώρα μας θα τους δώσει την δυνατότητα άμεσης επαφής και γνωριμίας με τα ελληνικά προϊόντα και θα διευκολύνει την σύναψη εμπορικών συμφωνιών. Χαρακτηριστικά και σχετικά αναφέρουμε, ότι στην FOOD EXPO GREECE 2019 φιλοξενήθησαν, μετά από συντονισμένη συνεργασία των οργανωτών και του Γραφείου μας, επτά αζερικές επιχειρήσεις μεταξύ των οποίων και ο ισχυρότερος επιχειρηματικός όμιλος της χώρας PASHA, στον οποίο ανήκει και η μεγαλύτερη αλυσίδα λιανικής BRAVO.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ '

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ	
<p>ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ Δ/νση: 84, U.Hacibeyov str. Τηλ: (0099 412) 493 88 67 Ηλ. δ/νση: office@economy.gov.az Web: http://www.economy.gov.az/</p>	<p>ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΦΟΡΩΝ Δ/νση: Az1073, 16, Landau str. Τηλ: (0099 412) 403 8970 Ηλ. δ/νση: office@taxes.gov.az Web: http://www.taxes.gov.az</p>
<p>ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ Δ/νση: Az1022, 83, S.Vurgun str. Τηλ: (0099 412) 4044708 Ηλ. δ/νση: office@maliyye.gov.az Web: www.maliyye.gov.az, www.finance.gov.az</p>	<p>ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ Δ/νση: Az1000, Government House, 84, Uzeyir Hajibeyov str. Τηλ: (0099 412) 5981653, 5981654, Ηλ. δ/νση: minenergy@minenergy.gov.az Web: http://www.minenergy.gov.az</p>
<p>ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΕΛΩΝΕΙΩΝ Δ/νση: AZ1073, 2, Inshaatchilar ave. Τηλ: (99412) 404-22-00 Ηλ. δ/νση: international@customs.gov.az Web: www.customs.gov.az</p>	<p>ΚΡΑΤΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ Δ/νση: Az1136, Inshaatchilar ave. 81 Τηλ: (0099 412) 538 6498, 538 9376, Ηλ. δ/νση: sc@azstat.org Web: http://www.stat.gov.az</p>
<p>ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ (SOCAR) Δ/νση: AZ1000, 73 Neftchilar ave. Τηλ: (0099 412) 521 02 82 Ηλ. δ/νση: info@socar.az Web: www.socar.az</p>	<p>ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΕΞΑΓΩΓΩΝ & ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (AZPROMO) Δ/νση: 32, Neftchilar ave., Τηλ: (0099412) 598 0147, 598 0148 Ηλ. δ/νση: office@azpromo.az Web: www.azpromo.az</p>
<p>ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ (ASK) Δ/νση: 57, Ac. Hasan Aliyev str., AZ 1110 Τηλ: (0099412) 465 72 42 / 465 72 43 E-mail: office@ask.org.az , Web: www.ask.org.az</p>	<p>ΕΜΠΟΡΙΚΟ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ Δ/νση:, 31, Istiglaliyyat str. AZ 1001 Τηλ: (0099 412) 492 8912 Ηλ. δ/νση: expo@chamber.az Web: www.chamber.az</p>
<p>ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ Δ/νση:, 85/189, C.Mammadquluzadeh str., Falez Plaza, 5th floor, AZ 1078 Τηλ: (0099 412) 596 7998, 597 0518 Ηλ. δ/νση: president@mrrmm.az, Web: www.mrrmm.az</p>	<p>ΕΝΩΣΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ Πρόεδρος: Zakir Nuriyev Δ/νση: Baku, Samad Vurghun 43, AZ1014 Τηλ: (0099 412) 497 6169, 497 1515 Ηλ. δ/νση: office@aba.az Web : www.aba.az</p>
<p>ITECA Caspian (ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΗΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ) Δ/νση: 15, Nobel Avenue, 7th floor, Azure Business Center, Baku, Azerbaijan, AZ1025 Τηλ : (0099 412) 4041000 E-mail: office@iteca.az Web: www.iteca.az</p>	